

FRA KRIGENS
HVERDAG I SKI
1940-1945

1 august 1941
påbedt Reichs-
kommissar inn-
levering av
radiomottakere.
(Norges
Hjemmetrom-
museum)

Livet må gå sin gang

8. mai 1940 averterte Ski Vel i Østlandets Blad gratisparseller for potetsetting. Det var på Clausentomtene og Sirkusomtten i Ski sentrum at Vellet hadde fått tillatelse av eieren til å stille et område på inntil 10 mål til disposisjon for dem av Ski-byens befolkning som ikke hadde noen hageeffekt eller jord. I alt 22 personer fikk hver sine stykker, hvert stykke på opp til 300 m². Leieprisen var beregnet til kr. 1,50 pr. 100 m².

Arealet ble pløyet og harvet og alet med hest av Strand på Finstad, og Vellet sørget for såvel settepoteter som kunstgjødsel. Tilbudet om settepoteter var et godt tilbud. Poteter var blitt manglende. Bygdas mange store potetdyrkere ga på henvendelse fra Østlandets Blad over alt det samme svar: Vi er utsolgt, har knapt nok settepoteter selv.

Gårdbruker Johannson på Søndre Ski var den som reddet situasjonen. Han stilte i første omgang et parti på 12 000 kilo poteter til disposisjon for forsyningsnemnda og lovet mer.

Kråkstad var våronna nå i begynnelsen av mai i full gang. Men det var mindre åkerareal, og det manglet varme og nedbør. Bygda var ifølge jordstyrets formann, John Bielvedt, bra forsynt med traktorer, hele 23 stykker, men det var snaut med hestehjelp.

Det hadde 8. mai vært stort innrykk av hester i Birkelunden. De kom fra alle Follo-bygdene. I alt var det blitt solgt 24 hester til tyskerne. Prisene lå på omlag 1500 kroner pr. hest.

En gårdbruker i Kråkstad kunne samtidig fortelle at en ny næringsgren var under oppblomstring i bygda. Halen ble av en eller annen geskjeflig person klippet av hester som gikk i havn.

Det var for tiden ganske stor etterspørsel etter hestetag, og prisen var fin. Men det var ille, ikke minst for dyrene som ikke lenger hadde noe redskap igjen til å vite fluer og andre insekter vekk med i sommervarmen.

Foran pinse og 17. mai henvendte Østlandets Blad seg for øvrig til en rekke av stedets forretninger og bedrifter for å høre hvordan situasjonen var.

I næringsmiddelbransjen gikk det så noenlunde som før. Ski Samvirkelag annonserte stadig: Godt assortert i kolonial. Oksekjøtt, svin, kalv, pølsevarer, pålegg. Salater - grønnsaker! Pølsemaker Opsahl fortalte at omsetningen var bra. Ski Sport og Verktøy hadde lite å gjøre. Av sportsartikler gikk det ingen ting utenom sykler. Rolf Skonnord hadde jevn og bra omsetning. Ski Bygg fortalte at det var helt stille i bygningsbransjen. Hageredskaper og fra før våronna gikk unna, sykler og sykkeldeiler likeledes. Kjøpmann Levin meldte om bra omsetning.

Ski mek. Verksted gikk på stumpene. Verkstedet hadde vesentlig arbeidet med fremstilling av kjøleanlegg. Det hele hadde nå stanset opp, og arbeidsstokken på 15 mann hadde måttet gå.

Østlandets Blad kunne så mandag 10. juni 1940 på side 2 meddele at krigen i Nord-Norge etter anmodning av den norske overkommando var avslått kl. 12 natt.

Kongen og regjeringen hadde besluttet å følge overkommandoen råd og inntil videre å oppgi kampen innen landet og forlegge den utenfor landets grenser. Samtidig ville arbeidet for å vinne igjen landets frihet og rett bli fortsatt.

Samme dag meldte avisen at det nå var ordnet med et alarmsignalsystem for Ski-byen, med tilfluktsrom i fire store bygg i sentrum (Næss's Torvang, Bogers Ruthheim, Levins Vanaheim og Norums Sentrumsgården). Til sammen ga de plass for flere hundre mennesker.

Spesielle signaler gjaldt for brann, fare og farer over.

Det var liten byggevirkosomhet i Ski. Det skyldtes mangel på trematerialer, sement- og penger. Men brakker ble det ifølge Østlandets Blad bygget, usagt for hvem. Og Kontra og Realskolen kunne frigjøres igjen. Tyskerne betalte kr. 5900,11 for leie.

Østlandets Blad hadde 29. juli sin første og - etter det en vet - siste frimodige ytring under okkupasjonen. Avisen skrev at det nå var lenge siden det hadde vært adgang til frimodige ytringer om likt og ulikt i bygda.

Det var derfor sikkert med en viss forventning publikum hadde imøtesett amatørkonkurransen på Sportsplassen hvori også var innlagt en sketsj om lokale forhold. Publikum var da også møtt ganske fulltallig frem. På lørdagen hadde det vært vel 500 mennesker og under regnværet søndag ca. 400. Avisen fortsatte: Amatørene gjorde stort sett sine saker bra. Særlig en liten stepper fra Moss fikk stor applaus. Den falske Truls som ga gjesterolle hver kveld, var også meget god.

Men noe fart over det ble det først under Trompeter Kal'sens store tale i sketsjen. I denne rallerer han over noen og enhver, både over dem som har gjort seg offentlig bemerket og bemerkelsesverdige og over andre. Kal'sen sparer ingen, ikke engang sin egen sønn.

Han og de som stelte med saken, trodde det fremdeles var lov å more seg her i bygda og ville gjerne hjelpe til med å få smilet frem igjen, og vi tror nok at minst 90 % av de fremmøtte guterte og gikk med på spøken.

Men så kom politiet, og så var det slutt.

I går måtte så sketsjen kjøres i ny og revidert utgave, så den tapte meget av sin opprinnelige verdi.

Det var en av tilhørerne som hadde anmeldt revysketsjen til politiet. Vedkommende hadde også forlangt manuskriptet utlevert.

Alle manufaktur- og skotøybutikker holdt stengt fredag 6. og lørdag 7. september 1940. Dagene skulle brukes til vareoppstilling. Det var et tydelig tegn på at rasjonering var på trappene.

Rolf Skonnord opplyste på forespørsel fra Østlandets Blad at det hadde vært bra trafikk den senere tid, men ikke tendens til hamstring i større stil. Det var ingen egentlig varemangel, men uli undertrykk og gode dress-stoffer var det vanskelig å skaffe. Hva skotøy angikk, var forholdene bra, men det var knapphet på bekkesømstøvlr.

Kaare Levin hos Elise Brække uttalte at det nok hadde vært en del oppkjøp i den senere tid, så rasjonering kunne være på sin plass. Men man hadde varer for lang tid fremover, selv om det kanskje skortet på kvalitetsvarer.

Allerede mandag 9. september ble så forskrifter om rasjonering av tekstil- og lærvarer m.m. satt ut i livet.

Klesrasjoneringen skapte i begynnelsen mange praktiske vanskeligheter. Det var mange tilsynelatende motsidrende bestemmelser som måtte avbalanseres. Hansker og votter var f.eks. fri, vanter ikke. Selbu-votter var fri, Selbuvanter ikke. Hva skotøy angikk, var selskapskko fri. Men hvor gikk grensen for selskapskko? spurte Østlandets Blad.

Skolestyret i Ski bestemte at det skulle være potetferie ved folkeskolene i bygda fra mandag 16. september i 14 dager, om nødvendig med en uke i tillegg. Man var avhengig av om bøndene ble ferdige med potetopptakingen på de 14 dagene eller ikke.

Det ble ifølge Østlandets Blad nødvendig med tillegget, for alt regnværet under potetopptakingen hadde voldt et betydelig avbrekk. Det vedvarende regnværet, med større eller mindre jorder under vann, hadde gjort det leit å få potetene opp, og de skolebarna som hadde fri annenhver dag, ble til og med satt til potetopptaking ut over den tredje uken. En tysk ofiser tilbød hjelp fra de østerrikske alpejegerne som det var blitt så mange av her for tiden.

Munn- og klovsyken gjorde høsten 1940 sitt inntog i Norge. Det var to år siden sist. Sykdommen var en akutt, ondartet og smittsom virussykdom som særlig angrep større. Smitten fulgte dyre- og melketransporter, dyrefør og mennesker.

Nytt av gammelt. (Foto: Norges Hjemmelrommuseum)

Tre små gutter fotografert i sin lineste stas i 1943. Fra venstre Mons Erik Baardset, Tor Næss og Knut Kleiveland. (Foto: Ski historielag)

Tronås vaktpost i Kråkstad 5. januar 1939. (Foto: Ski historielag)

